

GNISTEN

Nr. 4 1975 Organ for Kommunistisk Universitetslag 3. arg.

Saken med de 15 oppsagte på Norsk Hamnerverk er nå inne i en viktig fase. Den måten denne saken har utviklet seg på, viser flere felles trekk med de streikekampene som arbeiderklassen utkjempet i fjor høst og i vår. Slike streikekamper tar gjerne utgangspunkt i konkrete og spesielle forhold på den enkelte bedrift, men utvikler seg til et sammenstøt mellom borgerskapet og proletariatet generelt. Slik var det i fjor høst og i vår, slik er det blitt også i Hamnerverk-saken, selv om det nå er delvis nye allmenne stridsspørsmål kampen dreier seg om.

Det sentrale kampkravet er selvsagt at de 15 oppsagte på Norsk Hamnerverk skal få jobben tilbake. Men dette betyr ikke at kampen ikke har perspektiver utover motstanden mot en spesiell autoritær fabrikkledelse og lokale reaksjonære krefter på Stavanger-kanten (DNA lokalt, Stavanger Aftenblad osv.) Vi kan uten videre slå fast at det her dreier seg om et ledd i en kamp som alltid vil måtte føres av arbeiderklassens side for å forsvare sine allmenne (borgerlig-) demokratiske rettigheter, sin anledning til politisk virksomhet; en kamp mot reaksjonær terror og trakkassier fra kapitalistklassen. Dette samarbeid tar ikke lenger bare form av sikring av samarbeid i selve produksjonen for på den måte å sikre utbyttinga, men, og det er bare en logisk følge av det første, av et direkte angrep på arbeiderklassens politiske handlefrihet og demokratiske rettigheter. Det som er skjedd i Stavanger er ikke i seg selv ennå direkte fascisme, men slike aksjoner som de de 15 oppsagte er blitt utsatt for, vil alltid være en del av slike fascistiske fremstøt, og en nødvendig del. Dette kan man i dag klart se i autoritære land som Frankrike, Tyskland og Italia. Særlig klart kommer dette fram i sosialdemokratenes bruk av klubbstyret og jern og met. avd. 25 mot de streikende.

rære økonomiske forhold som lavkonjunktur, en tilstand som stadig vil være en trussel under kapitalismen, vil den politiske offensiven mot arbeiderklassen måtte bli skjærpet fra kapitalens side. Slik sett er Norsk Hamnerverk og Våler skurlag to sider av samme sak.

Det er i dette perspektivet vi i dag må forstå kampen for demokratiske rettigheter. Arbeiderklassen må føre og føre i dag en kamp mot anti-demokratiske framstøt som selvsagt vil ha avgjørende betydning for andre lag enn arbeiderklassen selv, f.eks for en mellomlagsgruppe som studentene. Men alle må innrømme at det er mot arbeiderklassen at angrepene i dag rettes, og det er arbeiderklassens kampkraft som avgjør den politiske utviklingen og det politiske miljø i samfunnet. Og dette kan faktisk ikke være annerledes, for når de demokratiske rettighetene er truet, kan dette bare skyldes at borgerskapet under imperialismen ikke lenger som klasse er noen forsvarer av de demokratiske rettighetene. Tvertimot er de av de grunner som her er nevnt, tvunget til å angripe dem. Arbeiderklassen er derfor den eneste klasse som i dag fremstår som konsekvente forsvarere av demokratiet, ut fra det perspektiv at et borgerlig demokrati er den best mulige styreform, dvs. den form som tjener arbeiderklassen best under kapitalismen.

Derfor er det korrekt å hevde som KUL konsekvent har gjort, at enhet i streikestøttearbeid må være under arbeiderklassens ledelse og at det dreier seg om et forsvar av denne klassens rettigheter. Det er riktig fordi forsvaret for demokratiet i dag bare er mulig som en del av arbeiderklassens kamp, og fordi det er denne klassens kampevne som vil bestemme utviklingen i samfunnet som helhet.

Dette viser igjen to ting: Kampen for borgerlig demokratiske, for legale rettigheter, må ikke forfalle til lega-

NASJONALISME OG TEORILØYSE

"Materialisten - tidskrift for teoretisk kamp, utgitt av AKP(m-l) på universitetet i Oslo" har kasta seg inn i den norske språkstriden..(Sjå nr. 1 1975) Det skjer særleg gjennom artikkelen "Norsk målreising - kamp mellom to vegar" (heretter "to vegar") - som samstundes får redaksjonell velsigning. Endå om AKP(m-l) enno ikkje har noka offisiell "line" på spørsmålet, er artikkelen utan tvil representativ for den generelle utviklinga i partiet: Han plasserer seg, med delvis patetisk språkbruk, på eit eintydig nasjonalt standpunkt. Dessutan har folk frå partiet, og underbruk av partiet, byrja å gjere seg gjeldande innanfor mål-rørsla. Saman med ein del ideologiske fossilar som denne rørsla har vore nøydd å dragse på, står dei som dei mest høgrøysta eksponentane for ei nasjonal line. Samstundes kan vi her øygne noko av den teorienskapskapen dialektikk som etterkvart har vorte eitt av dei fremste kjennemerka ved partiet med tilhøyrande underbruk og frontar. Forsømminga og fordømminga av teoretisk arbeid, for i staden å mobilisere særleg småborgarskapet for sine mest umiddelbare "egne krav", fører til at ein i staden landar på det mest vrevlete lågmål av eit "teoretisk"nivå som tenkjast kan. "Teorien" er i dette høvet ei samling kuriose fyndord om språk, førte i pennen av Stalin, med høglydte proklamasjonar om at dette skal representere det "vitskaplege" og "marxistiske" standpunktet til språket.

Artikkelen går godt inn i det generelle opplegget med vern om den nasjonale sjølvråderetten som ein prinsipiell parole under imperialismen. Det er lite tvil om at interessa for å stå mål-rørsla er motivert ut frå dette. Og måten dei vil stå henne på, ligg som sagt i freistnaden på å fornye nasjonalistiske straumdrag, noko som eintydig ville føre rørsla i reaksjonær lei. Nasjonale argument er rett nok ikkje noko nytt i den norske språkstriden, og dei har ikkje alltid vore like reaksjonære. I den grad mål-rørsla forstod seg som ein del av kampen for det liberale borgarlege demokratiet, og nasjonen var ramma for eit slikt demokrati, kunne ein type nasjonale argument gå saman med eit universalistisk program. - Den fremste representanten for denne type universalisme innan mål-rørsla var Arne Garborg, som med Den nynorske Sprog- og Nasjonalitetsbevegelse (1877) vart den fremste politiske teoretikaren i denne fasen av norsk målreising. Typisk nok blir han ikkje

HAMMERVERKS SAKEN SATT I PERSPEKTIV

En slik kamp vil som nevnt alltid måtte føres. Men den bakgrunn som her er skissert, forteller hvorfor de anti-demokratiske framstøtene fra kapitalistklasse, borgerstat og sosialdemokrati mot arbeiderklassen idag tiltar i styrke, og vil fortsette å gjere det. Ingen må la seg lure av at Skånlandsutvalget tilsynelatende er lagt på hylla. Kapitalismen på det imperialistiske nivå trenger en koordinering og regulering som bare kan oppnås ved framstøt som legger grunnen til korporative ordninger. Og uansett hvilken spesiell form disse ordningene får, forutsetter de forsøk på å sette til side demokratiske rettigheter, på å knekke arbeiderklassens kampvilje og kampevne ved en slik terror som i Hamnerverksaken.

I tillegg til dette allmenne trekket ved dagens kapitalisme kommer det forhold at vi i dag befinner oss i en lavkonjunktur. Oppsigelser og innkrenkninger hører til dagens orden og kan bare brytes med en resolutt kampvilje fra arbeiderklassens side. Også ut fra mer tempo-

liame, der arbeiderklassen ikke når fram på annen måte, må den trosse nettopp det borgerlige lovverket for å sikre sine rettigheter. På dette punkt er Hamnerverksaken nå inne i en kritisk fase. Den kommende rettsak om oppsigelsen vil nå bli ført av forbundet og ikke av de streikende arbeiderne sjøl. Allerede dette er et klart overgrep. Like viktig blir det å ha det perspektiv for øye at en slik kamp det her dreier seg om, på samme måte som en streikekamp om økonomiske spørsmål om nødvendig må føres videre på tvers av lovverket.

Videre er det klart at i et moderne imperialistisk samfunn vil forsvaret for de demokratiske rettighetene bare kunne støtte seg på arbeiderklassens særlige klasseinteresser. Dette er det eneste mulige forsvar for de allmenne rettighetene. Kampen for demokratiet vil ha et klart klassepreg, et forsvar for demokratiet som ikke er forenet under arbeiderklassens ledelse, er ikke lenger tenkelig. Forsvar for demokratiske rettigheter er i dag klassekamp!

(forts. s 4)

FAMILIE OG HUSARBEIDE UNDER KAPITALISMEN

Familieinstitusjonen har i relativt liten grad beskjeftiget marxister. Analyser av familien og familiearbeidets funksjon under kapitalismen er derfor lite utarbeidet. I denne artikkelen pretenderer vi således heller ikke å gi en omfattende og fullt ut gjennomarbeidet utredning om familieproblematikken. Vi skal begrense oss til å drøfte den proletariske familiens forhold til kapitalen (- med den proletariske familie menes her den produktive arbeiders familie). Videre skal vi ta opp de politiske konsekvensene av en slik analyse.

Familien som en sosial institusjon framtrer i vår bevissthet som en institusjon som står uavhengig av den samfunnsmessige produksjonsprosessen, og dermed som en institusjon på tvers av klasse-skillelinjene. Denne ferdreide bevissthet har sin opprinnelse i kapitalismens oppspaltning i produksjons-/sirkulasjons-/konsumsjons- og reproduksjonsfasene.

Det kapitalistiske samfunn er basert på vareproduksjon og grunnlaget for det er privateiendom, arbeidsdeling og bytte. Pga. privateiendommen til produksjonsmidlene produserer de enkelte produsentene adskilt fra hverandre pga. arbeidsdelingen. Produksjonen er umiddelbart privat, men i siste instans samfunnsmessig fordi den er bestemt av andres behov. Den samfunnsmessige karakter trer først fram gjennom varebytte. Derfor er det først og fremst markedet eller sirkulasjonen som er uttrykk for det samfunnsmessige. Men på samme tid som sirkulasjonsfasen er uttrykk for det samfunnsmessige, legger det grunnlaget for en individuell bevissthet. På markedet hvor alle individer møtes som juridisk frie og like personer for å framby sine varer til kjøp og salg, legges grunnlaget for en borgerlig ideologi om frihet og likhet. Men sirkulasjonsfasen skjuler de faktiske ulikheter som ligger i at noen eier produksjonsmidlene mens andre er nødt til å selge sin arbeidskraft for å overleve.

Den kapitalistiske produksjon er ikke bare kjennetegnet av vareproduksjon, men også av merverdiproduksjon, og dette forutsetter to klasser: Lønnsarbeidere som ikke eier annet enn sin arbeidskraft, og kapitaleierne som eier produksjonsmidlene. Merverdien oppstår ved at kapitalisten lar arbeideren arbeide flere timer enn det som skal til for å reproducere ham/henne. Dvs. at arbeidskraftens verdi er mindre enn den verdi den skaper i løpet av en dag. Ved at lønnsarbeideren utfører et merarbeid som bidrar til å øke kapitalen, vil han/hun stå i et direkte forhold til kapitalen, og kapitalen foretaks stadig gjennom produksjonsprosessen. Men fordi det kun er det merverdiproduerende arbeid som øker kapitalen, er det kun det som er produktivt i kapitalistisk forstand.

PRODUKSJON - MEN IKKE I KAPITALISTISK FORSTAND

Kapitalismen har skilt produksjonsprosessen fra konsumsjonen, og varemarkedet er lagt mellom. Dvs. at all konsumsjon er et forbruk av handelsvarer. Familien som enhet for konsumsjon er dermed tilknyttet markedet. Den ferdreide bevissthet som sirkulasjonsfasen legger grunnlag for, vil også prege familien. (Det samme er tilfelle med andre sosialiseringsinstitusjoner som er mer direkte tilknyttet staten som utdanningsinstitusjon o.l. men disse har likevel en annen karakter. Familien framtrer først og fremst som privat i motsetning til "offentlige" statlige institusjoner.)

Men dette skillet skal vi komme tilbake til senere. For å forstå familiens ulike funksjoner, må familiebegrepet løses opp i en rekke delbegreper som knytter den til grunnleggende prosesser i det kapitalistiske samfunn. Familien må sees rent økonomisk i forhold til kapitalen som en enhet for reproduksjon/konsumsjon, og som en enhet mer/far/barn med spesifikke relasjoner dem imellom.

Arbeidskraften er en vare som selges på markedet. Verdien av denne varen bestemmes som for alle andre varer, av den samfunnsmessige nødvendige arbeidstid som skal til for å produsere og reproducere den, dvs. verdien av de livsmidler som er nødvendige for å holde liv i arbeideren og hans familie.

Reproduksjonen av arbeidskraften er primært tilknyttet familien, og i denne reproduksjonen har husmoren hatt en sentral plass. Husmorens arbeid er derfor nødvendig sosialt arbeid. Husmoren kjøper forbruksvarer på markedet som hun bearbeider med hensyn på bruk. Resultatene av denne prosessen går ikke veien om markedet, arbeidet utføres med henblikk på direkte konsum. Men den kapitalistiske produksjonen er bestemt gjennom produksjon av varer som kan byttes på markedet. En nødvendig betingelse for kapitalistisk produksjon er produksjon med henblikk på bytte. Familiearbeidet er ikke basert på produksjon av bytteverdier, men av bruksverdier, og derfor er det ikke samfunnsmessig i kapitalistisk forstand. Fordi arbeidet i hjemmet ikke er underlagt kapitalen direkte, kan det heller ikke skape merverdi.

Mot dette hevder den italienske marxisten Maria Rosa Costa at alt husmorarbeid er produktivt fordi husmoren nedlegger arbeid i varen arbeidskraft. En slik fortolkning får absurde politiske konsekvenser: Alle husmødre, også den borgerlige familiens husmor, må da tilhøre arbeiderklassen! Den amerikanske troskisten W. Secombe polemiserer mot M.R.d.C. og hevder at forutsetningen for at arbeid under kapitalismen skal være produktivt, må være at det produseres merverdi, og betingelsene for dette er at arbeidet er underlagt en kapitalist. Ingen av disse kriteriene gjelder for husmorarbeidet, hennes arbeid er ikke merverdiproduerende, og det er ikke tilknyttet en kjøper av arbeidskraft.

I likhet med M.R.d.C. hevder Secombe at husmorens arbeid er verdiskapende. Men fordi produksjonen i hjemmet bare dreier seg om produksjon av bruksverdier kan man ikke operere med verdibegrepet overhodet. Verdikategorien er en samfunnsmessig realitet når det blir produsert for et marked. Husmorens arbeid er kun begrenset til den materielle reproduksjon av arbeidskraften, og arbeidet er hverken verdiproduerende eller verdiskapende. Heller er det vel slik at husmorarbeidet bidrar til å senke de totale reproduksjonskostningene. Husmor-arbeidet utføres billigere enn om arbeidet skulle overtas av mer mekaniserte midler. Dette er nok en av grunnene til at kapitalismen fortsatt er interessert i hjemmeværende husmødre til tross for at produksjonen også har behov for hennes arbeidskraft.

Fordi arbeidsprosessen er adskilt fra tilegnelsen av produktene må alle forbruks-

varer kjøpes på markedet. Konsum av nødvendige livsmidler er derfor et ledd i reproduksjonsprosessen. Ved økt vareproduksjon får familien som enhet for konsumsjon en viktig funksjon. Tidligere hjemmeproduserte varer kjøpes som ferdigvarer, og hjemmet mekaniseres p.g.a. flere tekniske hjelpemidler. Familien blir som passivt objekt for varemarkedets ekspansjon en viktig faktor i den samfunnsmessige produksjon. Dette faktum får særlig betydning for husmoren. Tradisjonelt har hun vært innkjøpsjef for familien, men ved at hun står utenfor selve produksjonsprosessen kan hun bare bli et passivt "offer" for kapitalens akkumulasjon og reproduksjonsprosess.

Den individuelle og borgerlige bevissthet som pga. familiens tilknytning til sirkulasjonsfasen nødvendigvis skapes i hjemmet, blir ytterligere befestet gjennom lønnens mystifisering. Det framtrer som om mannen får betaling for sitt arbeid, mens kvinnen ikke får det. Bare mannens arbeid framtrer som samfunnsøkonomisk nødvendig. I virkeligheten får ingen lønn for det arbeid de utfører, men mannen får betaling for arbeidskraftens bytteverdi som bestemmes av reproduksjonskostnadene for hele familien. Fordi husmoren (og mannen) ikke ser at lønnen nettopp skal dekke også hennes arbeid, har hun liten mulighet for å gjennomskue sin egen samfunnsmessige stilling.

Vi har nå pekt på endel trekk ved familiens forhold til konsumsjon/reproduksjon i rene økonomiske termer. Men reproduksjon av arbeidskraft er ikke bare begrenset til nødvendige livsbehov. I familien foregår en kontinuerlig reproduksjon av mer ideologisk og psykologisk karakter. De kapitalistiske produksjonsforhold gjennomsvyrer og bestemmer menneskelige relasjoner også innen familieinstitusjonen, og familien sosialiserer individene til et klassesamfunn. Patriarkatet og de personlige avhengighetsforhold som fortsatt dominerer i hjemmet, bidrar til å opprettholde den undertrykkningen av proletariatet som er nødvendig i et kapitalistisk samfunn.

Men familiens forhold til kapitalen endres stadig. Kapitalismen som system utvikler seg og denne utviklingen får konsekvenser for familieinstitusjonen. I dag foregår det en sentralisering og monopolisering av produksjonsmidlene som krever store kapitalinvesteringer. Men dette forutsetter kontroll og regulering av markedet. Staten får etterhvert en viktig oppgave som planlegger og tilrettelegger av kapitalen og som forvalter av "samfunnets felles interesser". Stat og kapital blir mer integrert, og denne økte korporativiseringen fungerer tilslerende for den proletære familie. Jo mer avprivatisert kapitalen framtrer, dess svakere blir opplevelsen av klassemotsetningene. Utbyttingsforholdet framtrer ikke lenger på den umiddelbare måten som tidligere: Som et forhold mellom kapitalist/arbeider, men istedet virker det som om alle er "offer for utviklingen", og staten blir en ytre og fremmed makt.

Ved at det statlige engasjement øker, griper "det offentlige" mer inn på områder som tidligere har framstått som "private", bl.a. familien. Det offentlige representerer dermed en trussel mot familielivets private fred, og motsetningen mellom privat/offentlig skjerpes. Men arbeiderklassen kan ikke skjule seg bak det borgerlige familieideal om det "trygge hjemmet" fordi familien som intim/privatefare er i ferd med å oppløses. (Jfr. barn utenfor ekteskap, skilsmisse, økte psykiske og økonomiske problemer osv.) Den proletære familie blir i mindre grad i stand til å reproducere arbeidskraften. Dette har medført økt offentlig utbygging av velferdsinstitusjoner, og er det trekk som tyder på at sentrale funksjoner i familien som er samfunnsmessig viktige, i større grad avprivatiseres. Solidariteten innen familien er ikke lenger så sterk (barn/ungdom søker sosial kontakt

psykologien i folkets tjeneste ?

FRA A. HITLERS PRIVATE SAMLING, 1939

utenfor hjemmet) og deler av familiens sosialisering-funksjon blir mer og mer erkjent som et samfunnsmessig "ansvar". (Jfr. familiemeldingen hvor det entydig uttales at familiens uheldige situasjon skyldes et mangle-nde samfunnsmessig ansvar).

Men denne utviklingen er tosidig. Det at deler av familiens funksjoner blir overlatt til samfunnet, betyr ikke at sosialiseringen som fortsatt foregår i hjemmet avprivatiseres. Det som gjenstår som familiens funksjon blir tvert om ytterligere privatisert fordi motsetningen mellom privat og offentlig sfære øker. Økt arbeidspress i produksjonen skal i større grad avreageres i familien, "man skal jobbe hardt for å leve livet lett i fritida".

Motsetningen mellom privat/offentlig sfære motvirker den muligheten for klassebevissthet som produksjonsprosessen legger grunnlaget for. Muligheten for utviklingen av klasesolidariteten er begrenset innen familien, og familiene blir stadig mer isolert i forhold til hverandre. Derfor vil familien i hovedsak fungere konserverende og legitimerende for borgerlig ideologi.

Parolen "Forsvar familien" som AKP i sin tid lanserte, men som ikke har vist seg på lenge (hva nå det måtte komme av?) er derfor totalt misvisende. I tillegg til at parolen ikke sier noe om hvilke strukturer og undertrykkende faktorer som nødvendigvis vil prege en borgerlig institusjon, problematiserer den overhodet ikke forholdet mellom privat og offentlig sfære. Under kapitalismen vil det nødvendigvis være en motsetning mellom disse, og en revolusjonær strategi må ha som siktemål å oppheve denne. Man må derfor stille spørsmåls-

tegn ved hele familien som institusjon. På samme tid vil en institusjon som er tilknyttet sirkulasjonen gi begrensede muligheter for utvikling av revolusjonær bevissthet, og det må således stilles spørsmål om det ikke finnes samlivsformer som i større grad enn familien i dag kan fungere bevissthetsdannende.

For å forandre familien må man først og fremst forandre på kvinnens stilling fordi det er hun som i hovedsak ivaretar familiens funksjoner. Kvinnens konflikter i hjemmet oppleves som private, og hennes problem vil derfor oppfattes som et mellommenneskelig problem uavhengig av klasesetningene. Dette forhold har bl.a. kommet til uttrykk gjennom kvinnekampen hvor kvinnene blir betraktet som en enhetlig gruppe på tvers av klaseskillene.

Kvinnene utgjør i kvantitet en stor gruppe, og er bl.a. derfor et viktig potensial i en politisk kamp. Men forutsetningen for hennes politiske deltakelse, krever at hun løsnes fra privat-sfæren og de mystifikasjoner som oppstår her, og deltar i produksjonen. Men det at kvinnen deltar i produksjonen vil ikke nødvendigvis bevisstgjøre henne. Hennes funksjon vil fortsatt være knyttet til hjemmet, og den passive og individuelle bevissthet som utvikles der, hemmer hennes mulighet for utvikling av kollektiv bevissthet. Det blir derfor viktig - i tillegg til å stille krav om "offentlig" overdragelse av hennes tradisjonelle oppgaver innenfor hjemmet - å trekke henne inn i hele proletariatets kamp. Proletariatets kvinner fører prinsipielt samme kamp som proletariatets menn, og forutsetningen for å få bevissthet om felles klasseinteresse, er at kvinnene organiserer seg politisk sammen med mennene.

NKS og sympatiserer på psykologi har som en del av deres allmenne "parolisme" stilt parolen om at psykologien skal tjene folket, ikke monopolene. De har også marsjert under parolen 1.Mai. Denne parolen er en illusjonskapende parole. Den virker som et fromt ønske, sett irelief av de problemer psykologer som ønsker å fungere politisk progressivt må forholde seg til.

Psykologer som f.eks. arbeider i helsevesenet, kan som psykologer ikke fungere på annen måte enn på dette systemets premisser. Dersom NKS'ere kan vise til en praksis hvor dette er mulig, bør det gjøres kjent for andre progressive.

Helse- og sosialsektorens objektive funksjoner i et kapitalistisk samfunn kan kort oppsummeres som kontroll, regulering og reproduksjon av arbeidskraften på det kapitalistiske arbeidsmarked. Dette skjer gjennom statens intervensjon.

Helse- og sosialarbeid er tjenester som ikke er merverdskapende, selv om det i visse tilfeller direkte reproducerer arbeidsevnen til proletariatet. Helse- og sosialarbeidernes klassemessige posisjon er ikke proletariatets, og helsearbeiderne utgjør selvstendig heller ingen revolusjonær klasse. Helse- og sosialarbeiderne er uproduktive lønnsarbeidere hvis rekrutteringsbakgrunn er mellomlagene og borgerskap og de har følgelig en sterk forankring i de morner og verdier som preger disse grupper. Dette gjør dem til egnede sosiale kontrollører overfor proletariatet og filieproletariat. Psykologene er på lik linje med andre helse- og sosialarbeidere utdannet til å fungere som sosiale kontrollører.

Gjennom deres profesjonelle tilhørighet vil de unngåelig måtte tjene kapitalen objektivt sett, selv om deres "hu" står til proletariatet. Deler av det reaksjonære bergerskap eller kulturradikalere bekjemper da også profesjonens arbeid på det ideo-

logiske plan. Man kan kanskje påstå at en psykolog tjener folket, dersom han/hun "kurerer" nevroser eller psykosomatiske plager. Men samtidig opprettholder hun/han de herskende klassemessige og ideologiske forhold i sitt daglige møte med vanskeligstilte mennesker. Nettopp i det daglige arbeid tilslerer psykologen hele tiden at sykdom og lidelse er samfunnsmessig produsert og ikke individuelt skjebestemt. Dermed opprettholdes kontinuerlig myten om velferdsstaten, og motsigelsen mellom arbeid og kapital tilsleres sammen med det faktum at en høyt utviklet produksjonsmåte øker destruksjonen av proletariatet. Vi må ikke glemme at dette er den oppgaven psykologer utdannes til - de utdannes ikke til revolusjonære kadre.

I tillegg til det som er nevnt ovenfor, kommer et forhold som gjør NKS's parole enda mer illusorisk. NKS har overhodet ikke problematisert psykologprofesjonen og dens kollegiale justis og profesjonelle etikk, som kontrollerer psykologers virksomhet og er et sterkt hinder for en mulig utvikling av en overskridende politisk praksis. Profesjonens etikk-kodeks har den funksjon å skulle tildekke de met-sigelser profesjonen må fungere innenfor. Denne kodeks formidles som om den er framkommet på grunnlag av rasjonelt

(forts.s4)

sommerleir

Kommunistisk Arbeiderforbund inviterer til sommerleir som er planlagt på Dvergssøya v./Kristiansand siste uke av fellesferien.

Blant emnene som skal tas opp kan nevnes Sosialimperialismen, Taktikk og Strategi, Krisepolitikk, Klasseanalyse og Faglig politikk. Nærmere opplegg til forberedelser vil bli utarbeidet.

Vi ønsker interesserte velkommen og oppfordrer folk til å henvende seg til KUL's og KA's kontakter så snart som mulig.

kontakter:

Kommunistisk Arbeiderforbund:
Boks 2863, Kampen Oslo 3

KUL/Oslo: Filosofisk Institutt
Blindern, Oslo 3

KUL/Bergen: Boks 29, 5000
Universitetet i Bergen

Trondheim: K.E. Aagaard, Carl
Schjetnansv. 10 7031 Sjetnehaugan

Tromsø: S. Smelvær, Inst. for S.vit.
Filosofigruppa 8000 Tromsø

Ås: J.A. Gjøvik Boks 116 1432 Ås/NLH

GNISTEN
organ for
Kommunistisk
Universitetslag
Ansv. Nils J. Ringdal

nasjonalisme

(forts.)

eingong nemd i "to vegar". Her skjer det merkelege at i staden for å aktualisere dei progressive tendensane som utan tvil har funnest i norsk målreising, ut frå ei marxistisk referanseramme, og å gjere dei forstålege ut frå ei slik ramme, fell desse påståtte "marxistane", desse fåra i ulveham, ned i ei ideologisk og fraseologisk mobilisering om nasjonale verdier noko som i siste instans berre kan gjerast truverdige i den nasjonale ein-skapens navn. Det er då også denne tendensen "to vegar" objektivt uttrykkjer: "Innanfor nasjonalstatane kjempar antagonistiske klassar, men dei greier seg med eitt språk i denne kampen. Språket står i ei viss meining over klassekampen." (s.16.) Den stillinga som "to vegar" tek til språksituasjonen, er då også djupast sett motivert ut frå det tilhøvet at nynorsk skal gjerast til det einaste riksmål i landet fordi det er norsk, medan bokmålet i alle megelege variantar er dansk. Å tru at det nokon gong kan bli noko anna er eit uttrykk for "den idealistiske overtrua om at te går i hop til eitt!" får vi vite. s.18.)

Det kan ikkje vere tale om å gå inn på alle sider ved dette underlege skriftet. Vi skal i staden konsentrere oss om eit par sentrale punkt.

Vi får høyre at "Dansken ereit produkt av den sosiale praksisen i fortid og notid til den folkestta (!) som har blitt til nasjonen Danmark. Norsk-dansken atterspeglar den særlege tillemplinga som det danske nasjonalspråket har fått i Noreg gjennom sitt overflatelev (!) her." s.23.)

For det første: Språket blir her framstilt som eit produkt av den sosiale praksis (men er det ikkje også ein føresetnad for ein slik praksis?) Oppfatninga er klår. Først finst det ein sosial praksis som så etterkvart produserer eit språk. Stalin seier det så tydeleg som at "Språket ... er skapt nettopp med det mål for auga (sic) å tene samfunnet som heilskap." (s.46.) Kven har skapt språket med dette mål for auga? Det kan ha vore ein flokk språklause individ som likevel har vore i stand til å tenkje, og som har tenkt så godt at dei har kunna setje seg føre å utvikle eit språk som skulle tene dei i "kampen for produksjonen". Men dette ville nok ikkje vere å forstå den rette samanhengen. For det eigentlege subjektet er basis. Basis blir, av Stalin, bokstaveleg talt forstått etter mønster av ein intensjonalt handlande person: "Overbygningen vert skapt av basis med det føremålet (!) å tene han aktivt, å hjelpe han med å ta form og konsolidere seg." (s.45.) (Kvar finst det ein meir metafysisk idealisme enn dette?) No er det rett nok viktigare enn mest alt anna å ha klårt for seg at språket ikkje tilhøyrrer overbygningen. For språket er skapt av "heile utviklinga av samfunns-

soga og historia til basis gjennom hundreåra." (s.45.) I motsetnad til overbygningen kjem språket på line med produksjonsrelasjonane.

Det er i så måte heilt typisk at språk blir redusert til eit formalt system, der alt det som burde gjere språket interessant i eit marxistisk perspektiv, kjem fullstendig bort. Med det tenkjer vi t.d. på språket som ideologisk tilslørande, den måten det tildekkjer realiteten på i staden for å gjere han gjennomskiktig. Til dette vil forfatarane bak "to vegar" svare at slike ting kjem inn først når språket blir fylt med eit innhald når det altså blir brukt av nokon for å tilsløre realiteten. Men dette er nettopp å ikkje forstå ideologiproblemet. Det føreset nemleg at realiteten først er rasjonell - og språkuavhengig - erkjent av dei som å bruker språket til å føre andre bak lyset med, medan det å gjere greie for fenomenet ideologi er å gjere greie for korleis realiteten kjem til syne gjennom språket på ein inadekvat (men sosialt signifikant) måte. Det er i dette stykket ein skikkeleg marxistisk språkteori kunne tene til å gjere fenomenet ideologi forståeleg. - Det ville difor også vere tale om ein teori om språket som ikkje var ein isolert språkteori, men som gjorde språket forståeleg innanfor ein samfunns-teori av nettopp den type som Marx' kritikk av den politiske økonomi er det. Men AKP (m-1) er heilt avskorne frå å kunne stille ideologiproblemet som eit meningsfullt problem så lenge dei kanonisere ein naiv og metafysisk erkjenningsteori som ser erkjenning som ei "attspegling" av ein transrasjonell realitet.

Ei ikkje-formalistisk oppfatning av språk vil bli avvist som ei "idealistisk villfarelse". Dette blir nemleg tolka som det "å gjere språket, det materielle hjelpemiddel for tenkinga, og sjelve tankane til ein og same tingen." (s.22.) Men kvifor skal dette kallast "idealisme"? Ingen idealist har, ved sine fulle fem, nokon gong vore så vrøvlende at han har påstått noko slikt. Vi kjemner ingen som har påstått det. I staden fortel det ikkje så lite om måten AKP (m-1) omgås med uttrykk som "idealisme" osv. på. Dei har mist sin siste rest av å vere kognitive begrepsord og fungerer berre som andre fy-ord, slik det må bli når teorileysa er opphøgd til teoretisk norm.

Når det meir spesielt gjeld den norske språksituasjonen, kvier ikkje "to vegar" seg for å seie at bokmålet (les: norsk-dansken) er borte oppe av "ikkjearbeidande, snyltande menneske" som "sel landet for tretti sølvpenar" (s.26f.) Dette er interessant, særleg i forhold til noko som er sagt tidlegare: "Bokmålet har vore det språklege hjelpemiddel arbeidarklassen i Noreg har hatt å berge seg med frå fyrste stund. Mest alt av det arbeidarane har ytra skriftleg, har vore på dette målet. Thrane-rørsla brukte det, DNA brukte det den gongen det var eit proletært og revolusjonært parti, NKP brukte det den gongen det var kommunistisk, fagrørsla

IVAR AASEN OG GUSTAV INDREBØ HAR FÅTT Plass I AKP's KLASSIKERSAMLING

har mest berre brukt bokmål og til sist: AKP (m-1) bruker norsk-dansk i mesteparten av det dei gjev frå seg skriftleg." (s.23.) Har ikkje dette vore med og borte oppe bokmålet her i landet? Sjelvsagt. Eller rettare: Det har ikkje berre vore med og borte oppe, det har utan tvil vore med og prege det i ikkje liten grad. For den som ikkje forfell til metafysiske forklarings om noko "ur-norsk" e.l. er det klårt nok at dette språket er ein integrert del av vår tradisjonen, vår historie og vår identitet.

Artikkelen fortel at "i kampen for det nye, sosialistiske Noreg....trengst det kvasse våpen, og noko ringare våpen for tanken enn nett det norske målet kan vi ikkje greie oss med. Kva det tyder at språket er "våpen", "reiskap" osv. blir verande heilt i det blå. Det blir ikkje gjort det minste forsøk på å forklare det. Men det er heilt opplagt at dersom språket berre er reiskap for tanken, finst det eit utvendig forhold språk / tanke og språk / realitet, - f.eks. språk/fakta. Ut frå ei slik oppfatning av språk som eit hjelpemiddel til å uttrykke tankane med, var det ein gong ein fransk polititar som sa at det sterarta ved det franske språket var at her kom orda i akkurat den rekkefølga dei vart tenkte. Kanskje AKP (m-1) vil sjå det fortreffelege ved Det Norske Målet i det tilhøvet at her kjem ikkje orda berre i den rekkefølga dei blir tenkte, men at setningane attpåtil stemmer så utruleg godt med dei fakta som skal "attspeglast". For oss synest det iallfall som påstanden "prisane stig" (for å nemne eit sinnrikt døme frå artikkelen) stemmer så fortreffeleg med det faktuma at prisane stig at ingen orferdlegingsmåte kunne stemme betre. Rett nok meiner vi at dette har å gjere med at fakta som fakta er språklege individuerte, - og med det er vi attende ved språket som det medium vi erkjenner realiteten innanfor, altså ved den dimensjonen ved språket som "to vegar" er kjemisk fri for.

Først ut frå ein seriøs marxistisk språkteori kunne det gjevast ein marxistisk analyse av den norske språkstriden. Dette er enno ikkje gjort, og kanskje manglar det enno viktige føresetnader for å gjere det. Men det er i alle fall klårt at ein nasjonalistisk teori av den type som "to vegar" lanserer, ingenting har med ein slik analyse å gjere.

..folkets (FORTS.)

faglige valg og den formidles som et abseultt og ahistorisk prinsipp. Den tildekker derved profesjonens plass i samfunnets maktutøving. Det er klårt at dersom profesjonens ideologiske forståelsehorisont og dens vitenskapelige grunnlag ikke gjennomskues, slik at psykologer som arbeider for å tjene proletariatets politiske kamp kan ferhelde seg til profesjonens muligheter og begrensninger, vil disse psykologers politiske arbeid "for folket" ta form av en papirtigers angrep og lett uskaddliggjøres og hindres og må utsettes til etter arbeidstid. Den profesjonelle kontroll og justis er sterk, ikke minst blant psykologer.

Utgiftene til helse- og sosialarbeid kan sies å være kostnader som er nødvendige for reproduksjon av kapitalforholdet, og gjøres nødvendig av "sosiale onder". Disse utgifter vil alltid bli søkt holdt på et minimumsnivå. Når omkostningene innen denne sektor stiger, vil staten rasjonalisere og omstrukturere helsevesenet slik at arbeidskraften reprodu-

seres og kontrolleres på det lavest mulig effektive kostnadsnivå. Utdanningen av helsepersonell vil også måtte rasjonaliseres i sterkere grad. Staten prøver da å utforme den billigst mulige medell for utdanningen av et helsepersonell som kan gi lydig og underdanig arbeidskraft som samtidig arbeider effektivt i praksis. Psykologer er urimelig dyr arbeidskraft for staten, og deres funksjoner er uspesifikke og kan overtas av andre personalkategorier som er billigere.

Psykologiprofesjonens taktikk er da å prøve å legitimere sin eksistens ved å søke en enda sterkere tilknytning til samfunnets maktapparat og derigjennom søke å bli enda mer uunnverlige for staten og kapitalens maktutøvelse.

De langsomt endrede krav til helsearbeidernes kvalifikasjoner (billigere og mer effektiv funksjonering mot før mer ideologiserende omsorg og pleie), foregår samtidig med en stadig sterkere anvendelse av samfunnsvitenskapene for å kunne overkomme kapitalens iboende produksjonskriser og omsegripende ideologiske sikringsbestrebelse. I psykologien foregår det et "paradigmeskifte" med stadig sterkere konsentrasjon om sosial læringsteori. NKS's reaksjon

på de endrede krav til helsearbeidernes kvalifikasjoner og på endringer i den psykologiske vitenskap i USA og vesteuropeiske land er å preklamere sosial læringsteori som den eneste politisk progressive psykologi. Dette skjer på grunnlag av spredte teoretiske arbeid hos enkeltpersoner, ikke ut fra en grundig vitenskapelig debatt og praktisk arbeid over tid. Denne proklamasjon og avvísning av andre teorier fryser fast og lammer diskusjonen omkring de problemer politisk progressive på universitetene står overfor. Det er klårt at uansett hvor dyktig en sosial læringsteoretisk skolert psykolog er i praksis, vil psykologen fungere på helsevesenets premisser i lys av profesjonens forståelsehorisont og dermed ikke tjene proletariatets politiske kamp. NKS-parolen tåkelegger en rekke problemer og gir studentene illusjoner om deres reelle politiske situasjon.

NKS' politiske legitimasjonsbehov er et viktig hinder for utviklingen av en seriøs fagkritikk på universitetet, en fagkritikk som er unnavarlig dersom revolusjonære intellektuelle skal kunne komme på offensiven på det borgerlige universitet.